

BAŐKAN ÇAYIR: "ANA OLMADAN, DANA OLMUZ"

İnsanların sağlıklı bir şekilde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için yeterli ve dengeli beslenmeleri gerekmektedir. Yeterli ve dengeli beslenmenin temel parametrelerinden biri hayvansal kaynaklı gıdaları tüketmektir. Kişilerin yeterli ve dengeli beslenme gereklerini yerine getirebilmeleri; fizyolojik köken, yaş, metabolizma, fiziksel aktivite gibi unsurlara bağlı olarak yön değiştirebilmektedir. Kişinin günlük alması gereken toplam protein miktarının yarısını bitkisel kaynaklı gıdalardan, diğer yarısını hayvansal kaynaklı gıdalardan temin etmesi, yeterli ve dengeli beslenmenin temellerini oluşturmaktadır. Et insanoğlunun bilinen ilk besin kaynağıdır. Eski zamanlarda beri et göçebe olarak yaşayan insanların belli başlı yiyeceklerindedir ve günümüzde de tüketimi ilk sıralarda yer almaktadır. Hepimizin sofralarında et ve et ürünleri yerini bulmakta ve sağlığımız önemi için temel bir besin görevi görmektedir. Kırmızı et; bir milyon yıldan daha fazla süredir içerdiği besin öğeleri ile insanoğluna sağlıklı beslenme örüntüsünün en önemli bileşeni olmaya devam etmektedir. İyi kaliteli protein, demir, çinko, fosfor, magnezyum, selenyum gibi mineraller, riboflavin, niacin, vitamin B6, vitamin B12 gibi vitaminler açısından zengindir. İçerdiği besin öğeleri ile; büyüme ve gelişme, hücre yenilenmesi, doku onarımı, kan hücreleri ve hemoglobin yapımı, sinir, sindirim sistemi ve deri sağlığı, görme işlevi, immün sistemi geliştirme ve hastalıklara karşı direnç kazanılmasında önemli rol oynamakta ve insan sağlığı için olmazsa olmaz seviyesinde önem taşımaktadır. Et Eksojen aminoasitlerce zengin, gıdalar arasında üretimi kolay, hoşça giden lezzette, iştah açıcı, açlık duyumunu çabuk gideren, doyurucu yapısında hayati öneme sahip besin öğelerini yeteri miktarda içeren, bu nedenle beslenme bozukluklarını ve hastalıklarını kolaylıkla önleyen vazgeçilmez bir hayvansal besindir. Kısaca yenilebilen tüm hayvansal dokulara et denilse de bilimsel ola-

rak çoğunluğu kas dokusu olmak üzere kemik, kan, epitel, sinir, yağ ve bağ dokuları yapısında bulunduran memeli hayvanların, eti yenen yabani hayvanların ve diğer sağlıklı hayvanların, sağlıklı durumda ve ortamda kesilmeleri sonucu elde edilen yenilebilir kısımlar et diye adlandırılmaktadır. Kırmızı et ayrıca insan beslenmesi için önemli olan omega-3, konjuge linoleik yağ asidi (CLA), vitamin A ve E'yi de yapısında bulundurmaktadır. CLA, merada yetiştirilen hayvanların etlerinde ve süt yağlarında yüksek düzeylerde bulunan antioksidan ve bağışıklık sistemini düzenleyici (immunomodulatory) etkisi olan ve obezite kontrolünde de rol oynayan bir yağ asididir. Yani kısacası et insanoğlunun sağlıklı beslenme hususunda temel gıdası olarak karşımıza çıkmakta ancak bu gıdamızın yeterli ve ulaşılabilir halde olması doğrudan ülkemizin hayvancılık sektörüne yapılan yatırımlar ve teşviklerle bağlantısı bulunmaktadır. Hayvancılık sektörün çiftçi ve üreticiye kazandırmadığı bir atmosferde şüphesiz et besinine ulaşım güç hale gelerek insanlar sağlıklı beslenme hususunda çeşitli sorunlarla yüz yüze kalacaktır. Hayvancılık sektörü; nüfus beslenmesine katkısı yanında, kendine yeterli, toplumun besin güvenliğinin sağlanması, kırmızı et sanayisinin gelişen ihtiyaçlarının karşılanması, değişik üretim kollarına hammadde sağlaması, istihdam, lojistik sektörün ve perakendeciliğin gelişmesine sağladığı değer artışları, kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi, kalkınma finansmanının öz sermayeye dayandırılması gibi önemli ekonomik fonksiyonlar üstlenmiştir. Bu bağlamda hayvancılık sektörünün yaşadığı sorunlar ve buna istinaden ortaya çıkan et tüketiminde ki ulaşım zorluğu hakkında Burdur İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği Başkanı Turan Çayır ile yaptığımız söyleşiyi yayınlıyoruz.

DERGİ AYRINTI

Dergi Ayrıntısı: Burdur İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği Başkanı Sayın Turan Çayır kırmızı etin tüketimi aşamasında ülke ekonomisi ile bir bağı var mıdır?

Turan Çayır: Kırmızı et sektörünün birtakım sosyal ve ekonomik fonksiyonları bulunmaktadır. Söz konusu sektöre yönelik politikalarla ilgili ürün grubuna, ülke ekonomilerine, ürün fiyatlarının erişilebilirliği bağlamında kişilerin sağlıklı ve dengeli beslenmesine etkisi bakımından önem arz etmektedir. Bu noktada kırmızı et arzı ve talebi, fiyatları ve ithalat kararlarının bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi önemli bir husustur. Kırmızı et sektörü, ithalat kararları, et fiyatları, et üretim miktarı vb. süreçlerde yaşanan değişimlerden etkilenmektedir. Bu etkilenmeler ne yazık ki çiftçi ve üreticiyi zor durumda bırakabilmekte bu zor duruma istinaden üretici köyünü terk etme durumunda kalmakta bu terkin sonucu ise ne yazık ki ahırlarımız boşalmaktadır. Yani ülkenin ekonomisi ve sektörlerin maliyetleri doğrudan et tüketimi aşamasında organik bir baskı ve denge kurmaktadır. Maliyetlerin arttığı bir üretim atmosferinde çiftçi ve üretici ayakta kalabilmek için ürettiği mahsule ve malına zam yapmak durumunda kalmakta bunun sonucu ise iç piyasada etin tüketimine erişebilirlik ekonomik olarak daha güç hale gelmektedir. Kırmızı et sektörüne yönelik kararlar hayvancılığa ve dolayısıyla tarım sektörüne yansımakta ve tüm bu süreç ülke ekonomisini etkileme potansiyeli taşımakta

olduğunu vurgulamak isterim. Türkiye ekonomisi ve ilgili ürün grubunun içinde yer aldığı hayvancılık sektörü açısından önemli birtakım etkileri bulunmaktadır. Hayvancılık sektörü bu etkilerin baskısı altında kaldığı müddetçe vatandaşın da kırmızı ete ulaşım imkânı dahada zorlaşmaktadır. Girdi maliyetlerin artması, ithal çözümler ile iç piyasada üreticiyi daha da zor durumda bırakma, yem ve diğer hayvansal gıdaların yüksek fiyat artışı vb. çeşitli etkiler hayvancılık sektörünü durağan hale getirmekte bu durağan hal ise hem üretici ve çiftçinin hem de vatandaşın kazanamadığı bir atmosferin temelini oluşturmaktadır. Kısacası ülkemizin ekonomisi ne kadar az kırılabilir olursa hayvancılık ve tarım sektörü çok daha az fiyat değişimleri ile karşı karşıya kalacak buna istinaden ise vatandaş et tüketimine olan ihtiyacını daha kolay karşılayabilecektir.

Ayrıntı: Sayın Çayır hayvancılık sektörü ekonomik büyümede önemli midir?

Çayır: Hayvancılık ve tarım sektörü olmadan ülkelerin ekonomik büyümelerinde sıçrayış yaşanmayacağı gibi o ülkenin temel besin ihtiyaçlarında da noksanlık yaşanacak halkı temel besin ihtiyacını giderme hususunda büyük zorluklar yaşayacaktır. Yani teknoloji ve sanayinin hayati önem taşıdığı kadar hayvancılık ve tarım sektörü de hayati önem taşımaktadır. Hayvancılık ve tarım sektörleri doğrudan ülke

ekonomisinin itici gücü olmalarının yanı sıra ülke halkının da dengeli ve sağlıklı beslenme hususunda ana kaynak olmakta ayrıca ülkelerin geleceğini güvence ve teminat altına alabilme güvencesi sağlamaktadırlar. Hayvancılık sektörünün ulusal gelir ve istihdamı arttırmak, kalkınmaya katkı sağlamak, ihracatla döviz gelirlerini arttırmak gibi ekonomik fonksiyonlarının yanı sıra insanların dengeli ve yeterli beslenmesi üzerinde de önemli bir rolü bulunmaktadır. Günümüzde hayvancılık gelişmiş ülkelerde bir endüstri haline gelmiştir. Söz konusu sektör ekonominin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Bu sebeple tarım ve hayvancılığın geliştirilmesinin stratejik bir önemi olduğu söylenebilir. Gelişmiş ülkeler, geri kalan ülkelere teknoloji, canlı hayvan, işlenmiş ürünler pazarlamakta ve bu süreçlerden büyük gelirler elde etmektedirler. r. Dünya ticaretinde rekabet etme avantajı ise düşük maliyetli et üretimi yapan ülkelere yavaş yavaş olmaktadır. Hayvancılık sektörü hayvansal gıdalara olan talebin artması ve gelişen teknolojinin kullanımıyla birlikte yaklaşık olarak 1,5 milyardan daha fazla insana geçim kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca hayvancılık sektörü en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline gelmiştir. Sağladığı döviz girdisi ve istihdam ile doğrudan ekonomik büyüme ile organik bağı olan hayvancılık sektörü aldığı yatırım ve teşvikler ile de ülke nüfusun dengeli ve sağlıklı beslenmesine öncü olacak gücü barındırmaktadır. Ancak hayvancılık sektörünün doğru politika ve kararlar ile yönetilmediği bir ortamda üretici ve çiftçi zor durumda kalacak vatandaş ise tarımsal ürünlere erişim zorluğu yaşadığı gibi sağlığı için hayati önem taşıyan kırmızı et tüketimi husu-

sunda da çeşitli ekonomik zorluklar ile karşı karşıya kalacaktır. Bu zorlukların yaşanmaması ve hayvancılık sektörünün ülke ekonomisine sunduğu katkıları stabil tutabilmek için üreticiye doğru ve yeterli teşvikler verilmeli üreticinin her geçen gün dahada artan maliyet kamburuna yerli ve milli çözümler üretilmelidir.

Ayrıntı: Sayın Çayır kırmızı et arzı ve talebi hakkında neler söylemek istersiniz?

Çayır: Kırmızı et ve et ürünleri sanayisinde faaliyet gösteren firma sayısı çoktur ve üretilen ürünler homojene yakın niteliktedir. Üretici firmaların toplam üretim içindeki payının düşük olması, ayrıca firmaların piyasada oluşan fiyatları belirleyici değil kabullenici konumda olmaları pazar gücünü etkilemektedir. Kırmızı et sektöründeki üreticilerin girdi piyasasında fiyat kabul edici olmasından ötürü sektör perakendecilerin elinde birincil bir pazar gücü ile karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomik krizler, sektörel politika değişiklikleri (kasaplık hayvan ve kırmızı et ithalatı kararı gibi) canlı hayvan ve kırmızı et fiyatlarındaki istikrarsızlık sonucu artan mali risk, besicilerin üretimle ilgili hedef ve beklentilerini olumsuz yönde etkileyerek, hayvancılıkla uğraşan kesimlerde tedirginlik yaratmıştır. . Sürülerde gebelik oranı ve döl veriminin düşük olması, etçi ve kombine ırk hayvan sayısındaki azlık, ölüm ve hastalıkların sebep olduğu kayıplar ve son zamanlarda en büyük sorun olarak karşımıza çıkan maliyetler sebebiyle insanların hayvanlarını kesime yollamak zorunda kalması ülkemizde Kırmızı Et Arzı ve Talebin-

de dengesizlik oluşmasına neden olmaktadır. Kırmızı etin üretim kaynağı Türkiye’de, sığır, koyun, keçi ve mandadır. Türkiye, değişik türler ve ırk ile hayvan potansiyeli açısından zengin bir ülke konumundadır. Ancak, birim hayvandan elde edilen verimliliğin düşük olması ve girdi maliyetlerin son yıllarda devasa rakamlara ulaşması hayvancılık sektörüne pranga vurmaya başlamış ve sektör içi terk oluşturmaya üreticiler birer birer ahırlarını boşaltma eğilimi göstermektedir. Üreticinin kazanamadığı bir ortamda hiçbir kimsenin kazanamayacağı unutulmamalıdır. Kısa vadede üretici zarar etti ama yine de biz kazandık düşüncesinin aslında ülkemize uzun vadede kaybettireceği temel besin gıdalarına erişiminin tüm ülke olarak çok zor hale geleceğini unutmamalı ve önce üretici diyebilme hassasiyetine erişmeliyiz. İşletmelerin hayvan sayısının az olmasıyla birlikte dağınık aile işletmelerinden oluşmaları, ayrıca yem yapımında kullanılan bitki üretiminin yeterli seviyede olmaması, buna ek olarak girdi fiyatlarında yaşanan dengesizlikler, Türkiye’deki mevcut hayvan potansiyelinin verimli bir şekilde kullanılmaması vatandaşların et tüketimi hususunda yaşadığı ekonomik zorlukların temelini oluşturmaktadır. Et ve et ürünleri tüketim düzeyleri günümüzde ülkelerin nüfusunun kalkınma ve gelişmişlik ölçütlerinden biri olarak kabul edilmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Kırmızı et tüketimi, yurt içinde et fiyatları ve kişi başına düşen ortalama gelirle bağlantılı olarak değişmektedir. Enflasyona bağlı olarak artma eğiliminde olan et fiyatları, diğer gıdalarda da görüldüğü gibi et tüketimini azaltmaktadır. Son dönemde et fiyatlarının artmasının temel sebepleri arasında üreticinin üzerine yüklenen girdi maliyetleri olduğunu söylemek mümkün iken süt-yem fiyatı paritesinde yaşanan denge ve dengesizlikler canlı hayvan fiyatlarına etki etmektedir. Bu bağlamda süt-yem paritesi düştüğünde canlı hayvan bulundurma maliyeti artmaktadır. Söz konusu süreç kesime gönderilen hayvan sayısını da artırmaktadır. Örneğin

besicilik dana desteği 250 TL olarak verilmektedir. Geçmiş yıllarda 300 TL verilen besicilik dana desteği ile 10 çuval yem alınabiliyor iken günümüzde verilen bu destek ile sadece 75 Kilogram yem alınabilmektedir. Tüm bu olumsuz şartlar üreticiyi zora sokmakta kırmızı et arzı ve talebinde dengesizliğin artmasına neden olurken iç piyasada da ne üreticinin ne halkın kazanabildiği bir ortamı inşa etmektedir.

Ayrıntı: Sayın Çayır kırmızı et fiyatlarında ki artış hakkında neler söylemek istersiniz?

Çayır: Son zamanlarda girdi maliyetlerin katlanarak artması üreticinin belini bükmüş tarlada ve ahırda kazanamayan üretici çareyi borçlanmakta bulmuştur. Ne yazık ki verilen teşvik ve desteklerde artan maliyetleri dahi karşılamamaktadır. Daha önce besilik erkek sığır desteklemesi sığır başına 300 lira ödeme yapılıyor ve bu ödemeye karşın yaklaşık 10 çuval yem alınabiliyor iken bugün hem destek ödemesi 250 Türk Lirasına düşmüş hem de yem fiyatları aşırı pahalıdır. Günümüzde ödenen sığır başına 500 TL destek ödemesi ile sadece 75 Kilogram yem alınabilmektedir. Üretici kazanamamakta bu zarar ve kaybını iç piyasa fiyat artışlarına yansıtmak zorunda kalmaktadır. Artan maliyet ve girdi faturasına kalıcı çözüm bulamamak günümüzdeki fiyat dengesizliklerin temelini oluşturmakta ve dahi kazanamayan üretici köyleri boşaltmakta üretim düşmekte buna istinaden de arz talep dengesi tutmamaktadır. Sokakta ve çarşıda et fiyatları şu kadar olmuş üretici şöyle kazanıyor böyle pahalıya satıyor gibi söylemlerde bulunmak kesinlikle gerçeklikten çok uzak söylemlerdir. Tüm vatandaşlarımız bilmelidir ki üreticinin kazandığı bir ortamda et fiyatları da tarım ürünleri de ucuz olacaktır. Şu anda üretici kazanamadığı gibi her geçen gün zarar etmektedir. Artan zarar tablosu ise günün sonunda mutlaka etiketlere yansımak zorunda kalıyor vatandaş ise et tüketimine ulaşmakta ekonomik zorluk yaşamaktadır. Tarım sektörüne verilen teşvik ve yatırımlar artırılmalı hayvancılık sektöründe seferberlik ilan edilerek tüm sorunlar ivedilikle kalıcı bir çözüme kavuşturulmalıdır. Günü kurtarmak için ortaya koyulan tüm çözümler yaşanacak krizi ileri ki süreçte daha derin bir hale getirilmesine sebebiyet vermekte sürekli artan maliyetlerin ise artış hızını yükseltmektedir. Kısacası et fiyatlarında ki artıştan bizlerde memnuniyet duymuyoruz ancak tüm vatandaşlarımız bilmelidir ki şu anki fiyatlar dahi üreticinin zarar ettiği fiyatlardır. Yani bugün ödediğimiz rakamların dahi maliyetler tablo-

sunu hesapladığımızda ucuz rakamlar olduğunu unutmamalı üretici tarafından da bakarak empati kurabilmeliyiz. Üreticiyi kaderine terk edersek bugün sitem ederek tepki verdiğimiz fiyatları mumla arayacağımızı unutmamalıyız. Üretici daha çok üretmeli ve kazanmalı vatandaş ise daha ucuza gıdaya erişimi sağlanmalıdır. Doğru ve asıl olan budur. Bizler Burdur Kırmızı Et Üreticileri Birliği olarak yaklaşık 550 üyemiz ile sürekli iletişim içinde oluyor onların üretim aşamasında yaşadığı sıkıntıların ve sorunların sesi olmaya gayret ediyoruz. Bizlerin dile getirdiği tüm sıkıntılar doğrudan üreticinin sorunları olduğunu bilmeli ve bu hassasiyet ile çözümler üretmeliyiz.

Ayrıntı: Sayın Çayır hayvancılık sektörünün mevcut sorunlarına karşı ne tür çözümler ortaya koyulmalıdır?

Çayır: Ülkemizdeki kırmızı ete ulaşmanın güç bir hal aldığı farkındayız. Ancak en yüksek sesle dile getiriyoruz ki bu durumdan üreticiler de memnun değildir ve üreticilerde kazanamamaktadır. Ülkemizdeki kırmızı etin durumu süttan geçtiğini ifade etmek isterim. Yani bizler diyoruz ki; "Ana olmadan dana olmaz." Sektör içerisinde ki tüm sorunları doğrudan üreticilerin penceresinden çözüm bulmalı ve hayata geçirmeliyiz. Hayvanlara bakım alınan verimlilik hususunda çok önemlidir. Daha çok hayvan teşviki verilmesi ya da vatandaşların hayvan sahibi olacak imkanlar oluşturulması tek başına yeterli değildir. Bizlerin hayvan sayısından çok birim hayvan sayısından elde ettiğimiz verimliliği arttırmamız gerekmektedir. Dünya ülkelerindeki hayvancılık

sektöründe başarılı küçük ülkelerin hayvan sayılarına baktığımızda bizlere nazaran oldukça az olduğunu kolaylıkla görebiliriz ancak o ülkelerde birim hayvan sayısından elde edilen verimlilik çok yüksektir. Yüksek verimlilik önce bakım ile başlamaktadır. Hayvancılık sektöründe mevcut sorunlara karşı çözüm olarak bilinçlendirme, bakımın önemi, girdi maliyetlerinin düşürülmesi, birim sayısından elde edilen verimliliğin artırılması gibi çözümler sıralayabilmek mümkündür. Kaba yem, elektrik, mazot vb. zaruri maliyetler dahi üreticinin tüm kazancını alıp götürmektedir. Zaruri maliyetler üzerinde ekstra teşvikler ve indirimler yapılmalıdır. Ayrıca ülkemizde mevcut olmayan et sınıflandırması bir an önce getirilmelidir. Kırmızı et üretiminde besi sığırcılığının önemli bir payı vardır. Damızlık süt işletmeleri ve küçük aile işletmelerinin ürettikleri erkek buzağılar besiciliğin temel girdisini oluşturmaktadır. Damızlık süt sığırcılığında ürün fiyatlarındaki istikrar ve karlılık üretimde sürdürülebilirliği sağlayan en önemli parametredir. Üretimde sürdürülebilir ortamı inşa etmek fiyat istikrarını sağlayacağı gibi üreticinin de daha çok üretme isteğini ve arzusunu arttıracaktır. Üretici hem süttan hem hayvanından kazanabilmeli sütün hak ettiği ekonomik kazancı üreticiye teslim edilmelidir. Savunma sanayisinin ülkemizin geleceğinde olmazsa olmaz olduğunu hepimiz bilmekte iken tarım ve hayvancılık sektörlerinin önemini de savunma sanayisi kadar önemli olduğunu bilmek zorunda ve bu hassasiyet ile çalışmalar ortaya koymalıyız.

Muhabir: Muhittin ÖZÇELİK

